

Найкращі показники за витратами металу мають цегляні конструкції. Вони на 24 % менші порівняно з панельними системами. Збільшення витрат металу в інших конструктивних системах, порівняно з панельними, становлять: великоблочні – 43 %, об'ємно-блочні – 5 %, і зменшуються вони в монолітному залізобетоні на 5 %.

Але вартісна оцінка є лиш одним з факторів ефективності тієї чи іншої конструктивної системи чи прийнятого конструктивного рішення. Проведене дослідження АКС та їх техніко-економічний аналіз дозволяє автору зробити комплексну характеристику (порівняльну оцінку) основних видів архітектурно-конструктивних систем (див.таблицю). Порівняльна оцінка АКС проводиться на основі відповідності основним вимогам, пред'явленим до відкритої збірної конструктивної системи: забезпечення каркасної структури, організації "вільного плану", "вільного фасаду", вільного розміщення сходових клітин, ліфтових шахт, перегородок, різної висоти приміщень, сполучення великопрогонних і дрібночарункових приміщень, забезпечення уніфікації та економічності. Порівняльна оцінка проводиться по бальному принципу: якщо АКС відповідає тій чи іншій вимозі – то плюс, якщо ні – мінус. Цей аналіз показав, що кращі характеристики мають відкриті конструктивні системи, а саме: монолітні (3 бали), каркасні безригельні (6 балів), з застосуванням металевих, дерев'яних конструкцій та універсальні (по 7 балів). Найвищі бали (8) мають комбіновані системи. Панельні, об'ємно-блочні і меншою мірою, каркасно-ригельні системи набрали невелику кількість балів.

Це дає можливість автору стверджувати, що в перспективі в основному будуть розвиватися відкриті конструктивні системи. Закриті чи змішані конструктивні системи будуть використовуватися для вирішення локальних, не глобальних завдань у будівництві.

УДК 711

Казимира З.І., Олексів Г.Д.

НУ «Львівська політехніка», кафедра іноземних мов

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОНСТРУКЦІЙ ПАСИВНОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДАХ ВИДАНЬ З АРХІТЕКТУРИ)

© Казимира З.І., Олексів Г.Д., 2000

Розглядаються різні типи англійських конструкцій пасивного стану. Показано особливості їх перекладу українською мовою.

Набуття вмінь і навичок читання науково-технічної літератури іноземною мовою є обов'язковою складовою фахової підготовки спеціалістів та магістрів. Цього, відповідно, вимагає і програма Міністерства освіти та науки для вищих навчальних закладів. Причина необхідності читання науково-технічної літератури іноземною мовою дуже проста – це своєчасне отримання найновішої інформації з відповідної галузі науки чи техніки з журналів, матеріалів конференцій, іншої науково-технічної літератури, а також із всевітньої мережі Internet. Отже, перед викладачами поставлено завдання – сформувані у студентів навички читання науково-технічної літератури іноземною мовою. Найкращими засобами досягнення цієї мети є читання, переклад, реферування та анотування. Досвід роботи свідчить про те, що переклад є найважчим із перерахованих завдань.

Переклад, як особливий вид мовленнєвої діяльності, є складним та багатограним явищем, що залежить від багатьох факторів, насамперед, від стилю літератури, що перекладається. Кожен стиль літератури має свої особливості, а саме свої особливі лексичні, граматичні, фонетичні та інші мовні засоби для передачі думок чи емоцій у різних умовах спілкування.

Науковий стиль використовують при підготовці текстів, що мають на меті повідомити точну інформацію з певної спеціальної галузі. Найхарактернішою особливістю такого стилю є використання спеціальної термінології. Проте присутність термінів – це не єдина особливість наукового стилю. Науковий текст, тобто стаття, лекція, монографія тощо, повинен відповідати вимогам логічної побудови та максимальної об'єктивності викладу. Але з граматичної та лексико-стилістичної точки зору науковим текстам властиві довгі речення, вживання складних граматичних конструкцій, складно-підрядних речень, цілих ланцюгів означень та велика кількість конструкцій пасивного стану. Спостереження та статистичні обчислення свідчать, що в науково-технічних текстах пасивні конструкції зустрічаються у 16 разів частіше, ніж у художній літературі, і саме вони складають великі труднощі для перекладу.

Пасивний стан в англійській мові утворюється за допомогою допоміжного дієслова *to be* у відповідному часі та третьої форми смислового дієслова (дієприкметника минулого часу). Дієслова в пасивному стані вживаються майже в усіх часових формах. У тих випадках, коли говориться, хто виконав дію або за допомогою чого, вживається дієслівний зворот із прийменниками *by* або *with*, які перекладаються українською мовою «за допомогою», «шляхом» або додатком в орудному відмінку без прийменника.

Наприклад: *with light* – світлом
with brush – пензлем
by open method – відкритим методом
by the architect – архітектором

Під час роботи над перекладом потрібно пам'ятати, що українською мовою англійські пасивні конструкції перекладаються:

1. Конструкцією, аналогічною англійській, а саме: сполученням слова «бути» і дієприкметником пасивного стану.
  - *The aqueduct was invented by the Romans.* – Водопровід був винайдений римлянами.
  - *The Great Tower was remodelled and a barbican was added at the west end.* – Велика замкова вежа була перебудована, а із заходу була добудована навісна башта.
  - *The size of the Castle was dramatically increased.* – Розмір замку був значно збільшений.
  - *A few instances of stone coffins of this period have been found at York.* – Кілька кам'яних трун цього періоду було знайдено в Йорку.
2. Дієсловами зі значенням пасивного стану, що закінчуються на *-ся*.
  - *The bronze medallion presented to each Laureate is based on designs of Louis Sullivan, famed Chicago architect, the father of the skyscraper.* – Бронзовий медальйон, подарований кожному лауреату, виготовляється за дизайном Луїса Саллівана, славнозвісного архітектора з Чикаго, батька хмародера.
3. Неозначено-особовими зворотами з дієсловом в активному стані в третій особі множини.
  - *The gatehouse was usually formed by two massive mural towers, one on either side of the entrance passage.* – В'їзну браму зазвичай будували з двох масивних кам'яних веж, по одній з кожного боку в'їзду.

- *The statues in the insides of buildings were probably often painted to imitate life, the costume being painted and gilded very brightly.* – Скульптури всередині споруд вочевидь часто фарбували для імітації життя, причому костюм фарбували та прикрашали дуже яскраво.
- *To this kind of tomb, or rather stone coffin, the name Sarcophagus is usually applied.* – До цього виду надгробного пам'ятника, чи радше кам'яної труни, застосовують назву «саркофаг».
- *The Colosseum had been built in only eight years.* – Колізей збудували всього за вісім років.

Перекладаючи пасивні конструкції, слід мати на увазі, що в англійській мові набагато більше часових форм, ніж в українській, і в деяких випадках пасивні форми можуть мати декілька варіантів перекладу. Так, дієслово у формі Past Indefinite Passive може перекладатися пасивною формою минулого часу доконаного чи недоконаного виду та активною формою минулого часу в третій особі множини.

Наприклад:

- *Sculpture and painting were extensively employed in the architecture of the Middle ages, especially in churches.* – Скульптуру і живопис широко використовували в архітектурі середньовіччя, особливо у церквах.

Слід пам'ятати, що формі теперішнього часу української мови відповідають дві форми англійської Present Passive (Indefinite, Continuous), формі минулого часу – чотири форми Past Passive (Indefinite, Continuous, Present Perfect, Past Perfect), а майбутнього часу – дві форми Future Passive (Indefinite, Perfect).

Дуже часто англійські речення в пасивному стані перекладаються українською мовою реченнями в активному стані з дієсловом в особовій формі. Здебільшого тоді, коли в англійському реченні є додаток з прийменником *by*.

Наприклад:

- *The exhibits are reported by the organizers to have been shipped on Tuesday.* – Організатори повідомили, що експонати прибули у вівторок.
- *At present Powis Castle Garden is visited by numerous tourists from the world over.* – Зараз численні туристи з усього світу відвідують сад замку Повіс.
- *The Pritzker Architecture Prize was established by the Hyatt Foundation in 1977.* – Фундація Хіат започаткувала архітектурну нагороду (приз Пріцкера) у 1977 році.

Українські активні форми, переважно неозначено-особові звороти або дієслова, що закінчуються на *-ся*, часто використовують для перекладу пасивних форм англійських дієслів, що вимагають прийменникового додатку, а саме: *to act on* – впливати на, *to agree upon* – домовлятися, *to comment on* – коментувати, обговорювати, *to insist on* – наполягати на, *to refer to*, *to rely on* – посилатися на тощо.

Наприклад:

- *The idea of building a bridge over the Channel has been widely commented on.* – Ідея побудови моста через протоку широко обговорювалася.
- *The date of the opening of the Gallery was finally agreed upon.* – Про дату відкриття галереї нарешті домовилися.

У наукових англійських текстах, як зрештою і в текстах іншими мовами, залежно від того, на чому автор хоче зробити акцент – на суб'єкті чи об'єкті дії, – використовують часові форми активного і пасивного стану. Це слід враховувати і при перекладі. Особливо важко перекладати речення з особовими займенниками в ролі підмета. В англійському

реченні підмет здебільшого стоїть на початку в називному відмінку. В українському ж варіанті у таких реченнях переважно фігурує неозначений безособовий зворот, а особовий займенник стоїть не у називному відмінку.

Наприклад:

- *We were informed ... – Нас інформували ...*
- *After the picture had been exhibited at an art show of the Picture Gallery, it was much spoken about. – Після того, як картина була продемонстрована на мистецькому показі у картинній галереї, про неї багато говорили.*

Подібні речення часто можуть бути перекладені двояко, тобто як пасивною, так і активною формами.

Наприклад:

- *We are trusted. – Ми користуємося довірою (або Нам довіряють).*

При перекладі пасивних конструкцій також не слід забувати, що правило використання форми Present Indefinite для вираження майбутньої дії після слів *if, when, before, after, as soon as* тощо, стосується і пасивного стану також.

Наприклад:

- *The castle will not be opened for visitors, unless the interior is modernized. – Замок не буде відкритий для відвідувачів, поки не буде оновлено інтер'єр.*

Беручи до уваги труднощі перекладу пасивних конструкцій, слід пам'ятати одне з основних правил перекладу, а саме: у кожному реченні спочатку визначають групу присудка, потім знаходять групу підмета і групу додатка, а вже пізніше перекладають речення відповідно до правил української мови з урахуванням часових форм та намірів автора. Переклад науково-технічних текстів повинен повністю відповідати нормам української літературної мови. Для цього на практичних заняттях з іноземної мови студентам слід не лише ознайомитися з теорією перекладу та навчитися користуватися словниками та іншою довідковою літературою, але й повторити основні правила граматики рідної мови та спробувати укласти термінологічний словничок за своїм фахом.

1. Levy I. *Translation as a decision process.* – In «To Honour Roman Jakobson»ю. Vol. II. The Hague, 1967. 2. Cartford J. *A Linguistic Theory of Translation.* – Oxford, 1965. 3. Parker J. H. *A Concise Glossary of Architectural Terms.* – Senate, 1995. 4. M. Barnes et al. *Secrets of Lost Empires.* – BBC books, 1996. 5. *Castles of Wales and the Welsh Marches.* – The Pitkin Guide. 1998. 6. *Powis Castle Garden.* – The National Trust, 1999. 7. *Warwick Castle.* – 1994. 8. *The Penguin Dictionary of Architecture* by J. Fleming, H. Honour, N. Pevsner. – Penguin Books, 1991. 9. Казимира З.І., Олексів Г.Д. *Особливості термінів-словосполучень та способи їх перекладу (на прикладах термінів з архітектури) // Вісн. ДУ «Львівська політехніка». – 1999. – № 375. – С.287-289.*